

**WYNIKI PRZEGLĄDU ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM ORAZ
RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
ŚLĄSKIEGO SPORZĄDZONY NA POTRZEBY**

**„OKRESOWEJ OCENY PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO – 2013”**

Zgodnie z art. 45 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity: Dz. U. z 2012 r., poz. 647 z późn. zm.) co najmniej raz w czasie kadencji sejmiku zarząd województwa dokonuje okresowej oceny planu zagospodarowania przestrzennego województwa, w ramach której:

- przeprowadza przegląd zmian w zagospodarowaniu przestrzennym,
- opracowuje raport o stanie zagospodarowania przestrzennego,
- sporządza ocenę realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.

W związku z powyższym Zarząd Województwa Śląskiego sporządził dokument pn.: „Okresowa ocena Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego – 2013” (OOPZPWS – 2013), gromadząc podstawowe informacje o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa i o zmianach, jakie w nim zaszły od czasu uchwalenia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego.

Wypełniając ustawowy obowiązek Zarząd Województwa Śląskiego przedstawia Sejmikowi Województwa Śląskiego oraz przekazuje do wiadomości ministrowi właściwemu do spraw rozwoju regionalnego:

1. Wyniki Przeglądu Zmian w Zagospodarowaniu Przestrzennym Województwa Śląskiego;
2. Raport o Stanie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego.

Niniejsza informacja zawiera także wnioski końcowe i wniosek generalny podsumowujące sporządzony dokument pn.: „Okresowa Ocena Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego – 2013”.

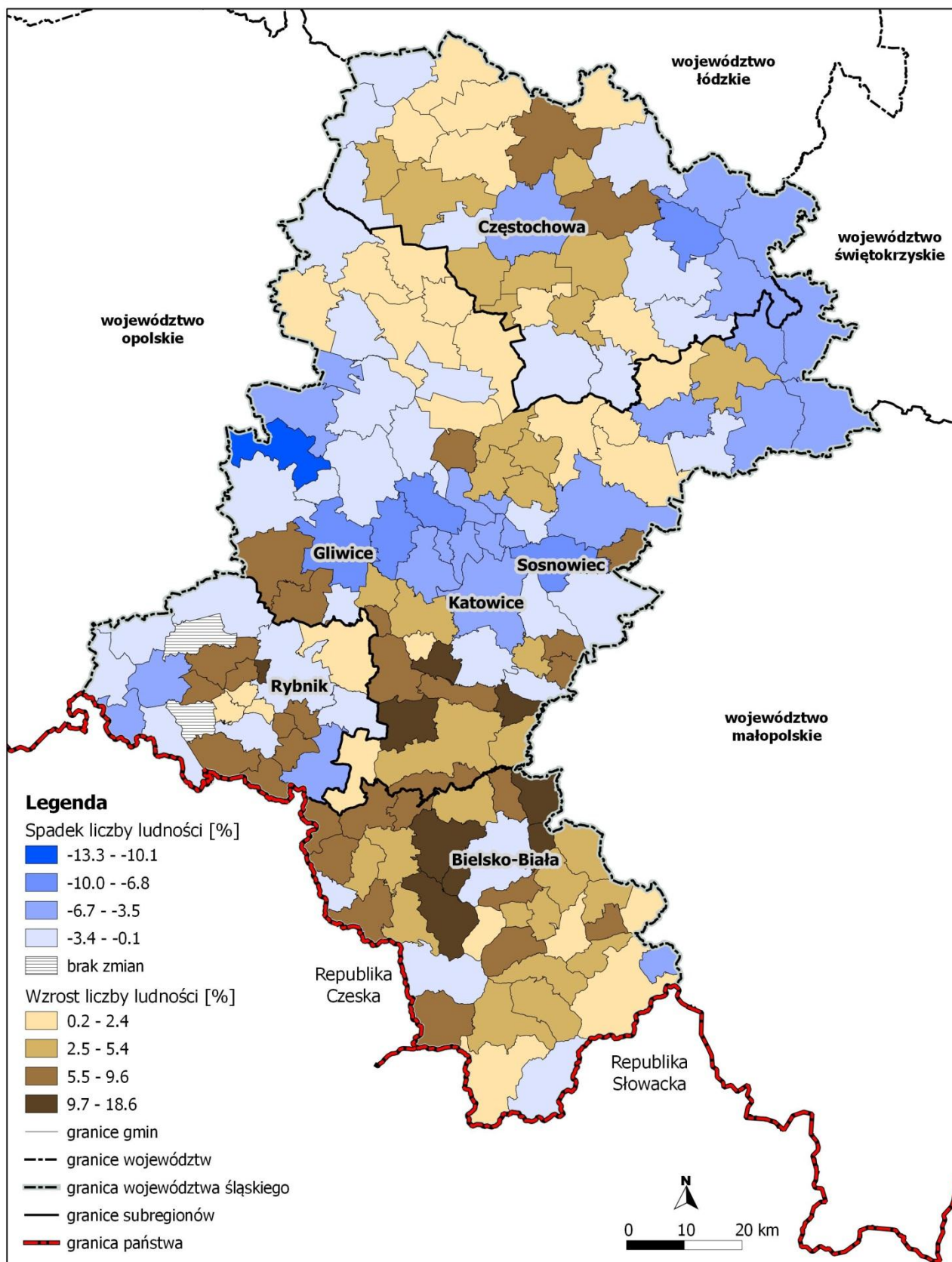
1. WYNIKI PRZEGLĄDU ZMIAN W ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

- Obserwuje się pozytywne tendencje w zakresie nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach;
- wzrosła liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą;
- wzrosła liczba przedsiębiorstw zarejestrowanych w rejestrze REGON, w tym również z udziałem kapitału zagranicznego (mapa nr 3);
- Województwo Śląskie przesunęło się z miejsca 2 na 1 pod względem produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca, której wartość wzrosła o ponad 120%;
- PKB zarówno w wielkościach bezwzględnych oraz w przeliczeniu na 1 mieszkańca wzrosło o ok. 60% w porównaniu z 2002 r.;
- wzrosła liczba pracujących, z czym wiąże się znaczny spadek stopy bezrobocia (mapa nr 2);
- obserwuje się wzrost atrakcyjności oraz jakości życia mieszkańców Województwa Śląskiego;
- postępuje proces depopulacji województwa śląskiego, szczególnie w subregionie środkowym i miastach subregionalnych pozostałych subregionów (mapa nr 1);
- pomimo przyjętych w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego (PZPWŚ) zasad i kierunków polityki przestrzennej odnoszących się do zahamowania procesu „rozlewania się miast” i koncentracji zabudowy nadal postępuje proces suburbanizacji;
- wzrosły zasoby mieszkaniowe województwa śląskiego, w szczególności w miastach subregionalnych (mapa nr 4);
- zaobserwowano wzrost powierzchni obszarów przyrodniczo cennych i objętych ochroną oraz powierzchni lasów (mapa nr 5);
- obserwuje się pozytywne tendencje w zakresie nakładów inwestycyjnych na ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca;
- wzrósł odsetek ludności korzystających z oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnej;
- wzrosła gęstość sieci kanalizacyjnej, wodociągowej i gazowej oraz dróg gminnych i powiatowych o twardej nawierzchni;
- systematycznie rozwija się sieć dróg krajowych w zakresie dróg ekspresowych i autostrad;
- do tej pory nie została wdrożona przyjęta w PZPWŚ koncepcja monitoringu zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa, co wynika z braku systemowych rozwiązań na szczeblu krajowym i wojewódzkim;
- należy dopracować system monitoringu PZPWŚ uwzględniając różnorodne problemy, związane m. in. z pozyskiwaniem odpowiednio przetworzonych oraz aktualnych danych wykorzystywanych przy ocenie realizacji celów i kierunków określonych w PZPWŚ.

Przegląd zmian w zagospodarowaniu przestrzennym wskazuje na zmianę wizerunku województwa śląskiego. Z tradycyjnego regionu przemysłowego o przewadze przemysłu wydobywczego i ciężkiego województwo staje się regionem postindustrialnym, w którym dominują usługi, ważny jest przemysł innowacyjny, rozwija się gospodarka oparta na wiedzy. Ważną dziedziną gospodarki staje się turystyka m. in. turystyka biznesowa i charakterystyczna dla województwa turystyka industrialna. Zmianie ulega struktura demograficzna i społeczna. Rozwija się społeczeństwo informacyjne. Jednocześnie pojawiają się problemy typowe dla obszarów zurbanizowanych.

Mapa nr 1

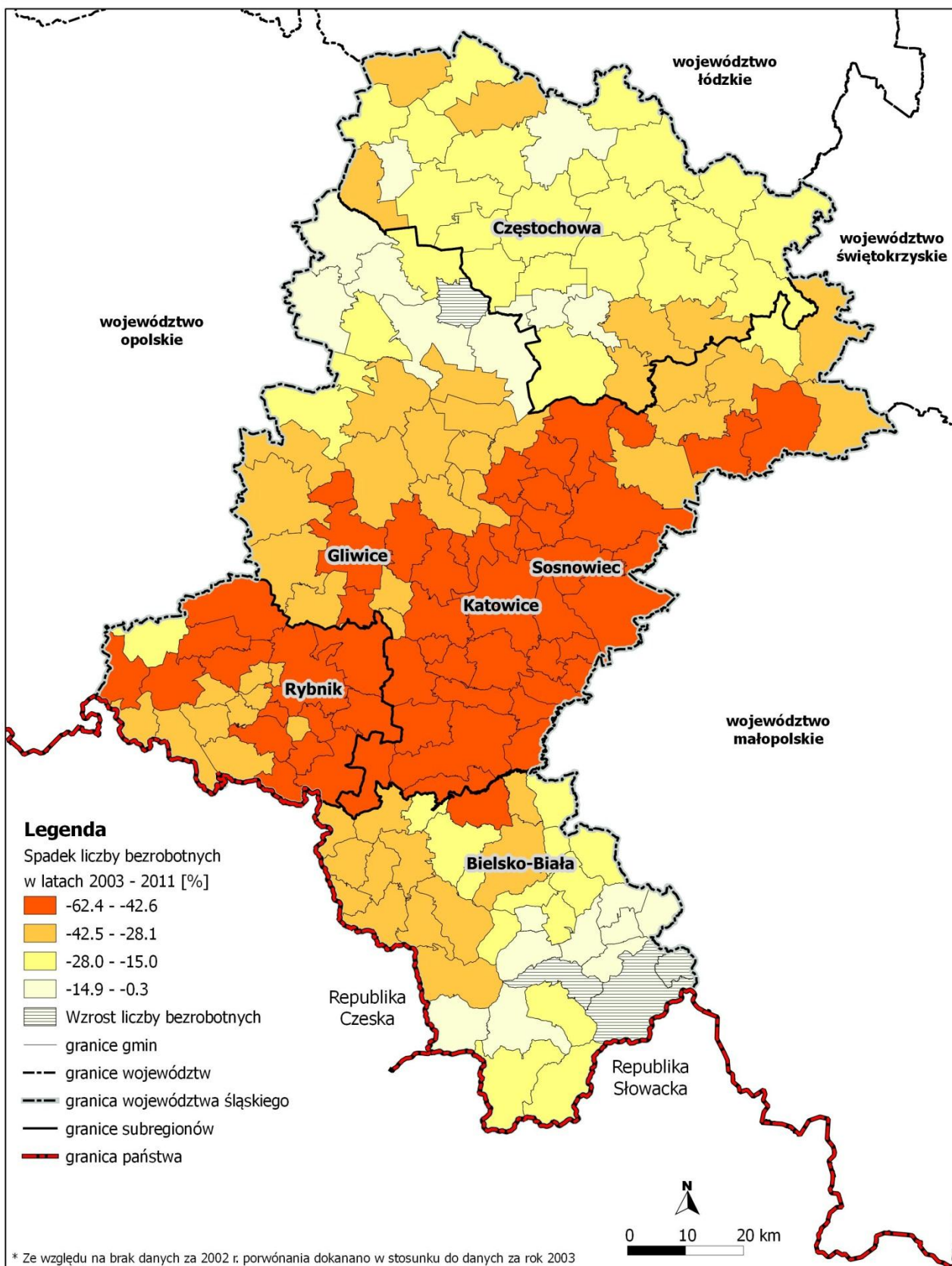
ZMIANY LICZBY LUDNOŚCI W GMINACH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W LATACH 2002 - 2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Mapa nr 2

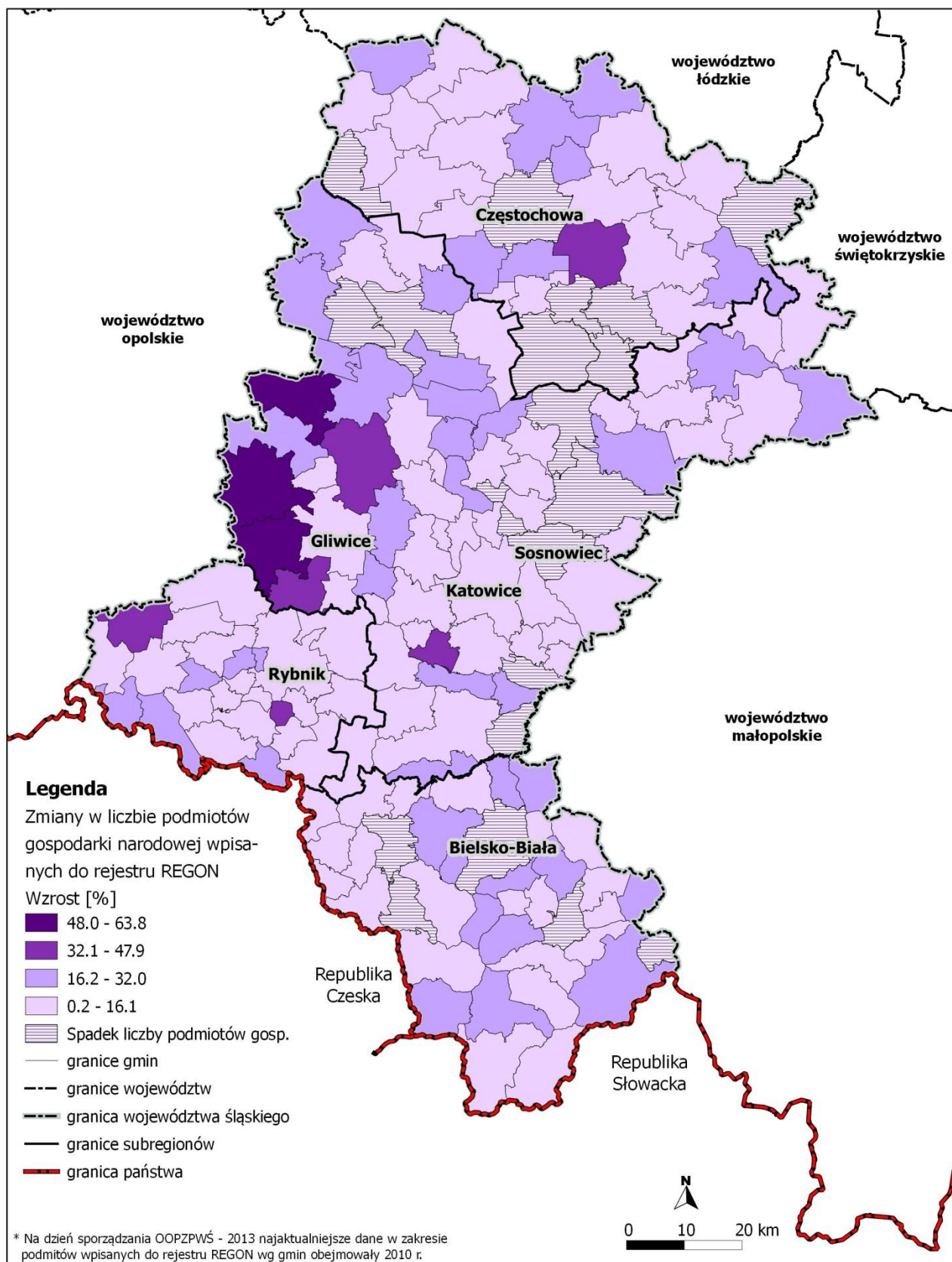
**ZMIANY W ZAKRESIE BEZROBOCIA REJESTROWEGO WG GMIN
WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W LATACH 2003 - 2011 ***

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Mapa nr 3

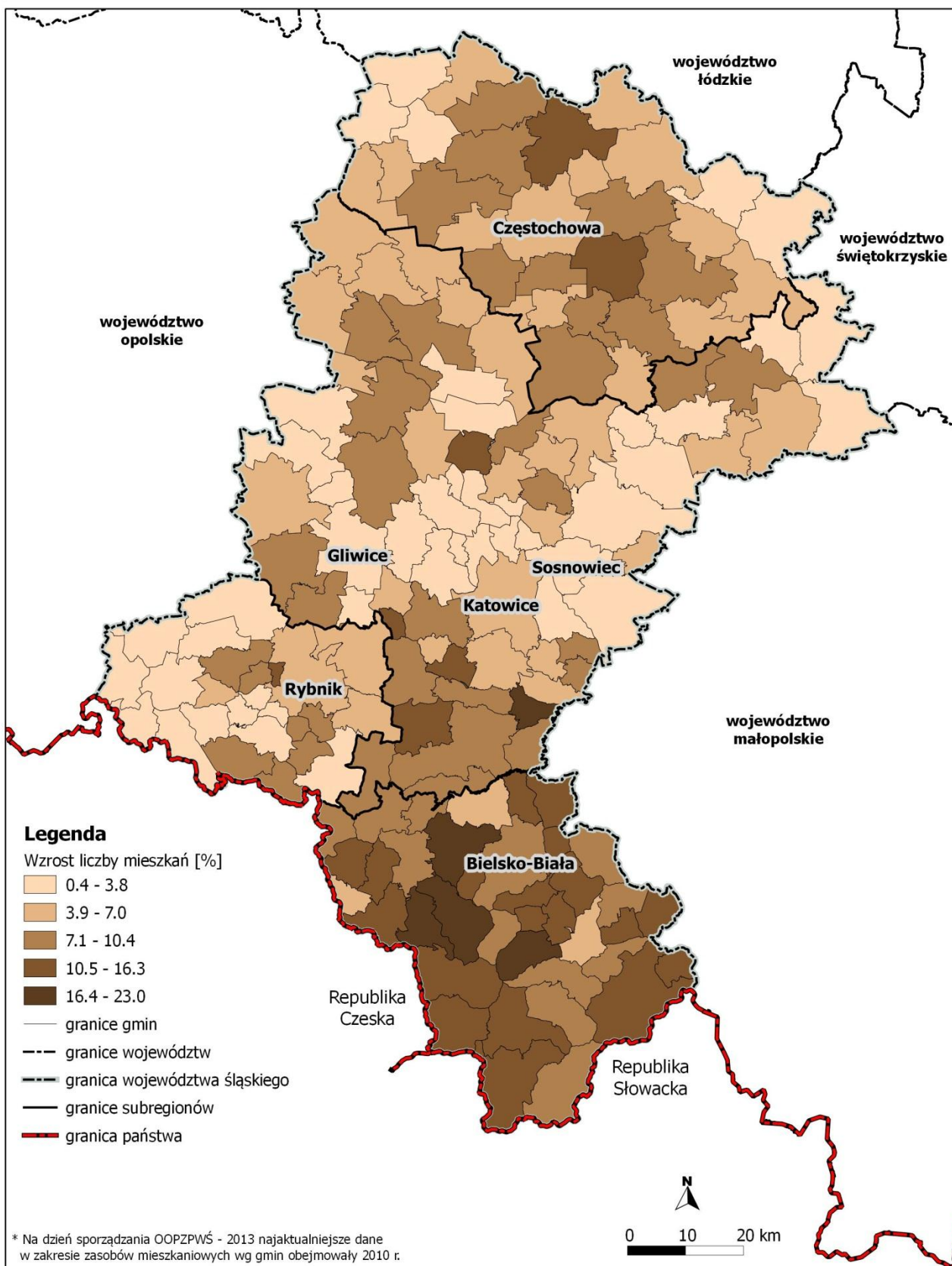
**ZMIANY W LICZBIE PODMIOTÓW GOSPODARKI NARODOWEJ WPISANYCH DO REJESTRU
REGION WG GMIN WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W LATACH 2002 - 2010 ***

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Mapa nr 4

**ROZWÓJ ZASOBÓW MIESZKANIOWYCH W GMINACH
WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W LATACH 2002 - 2010 ***

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

2. RAPORT O STANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

Przedmiotem Raportu jest przede wszystkim ocena PZPWŚ i Zmiany PZPWŚ w kontekście realizacji celów polityki przestrzennej. W PZPWŚ w 2004 r. przyjęto następujące cele polityki przestrzennej:

1. Dynamizacja i restrukturyzacja przestrzeni województwa;
2. Wzmocnienie funkcji węzłów sieci osadniczej;
3. Ochrona zasobów środowiska, wzmocnienie systemu obszarów chronionych i wielofunkcyjny; rozwój terenów otwartych;
4. Rozwój ponadlokalnych systemów infrastruktury;
5. Stymulowanie innowacji w regionalnym systemie zarządzania przestrzenią;
6. Rozwój współpracy międzyregionalnej w zakresie planowania przestrzennego.

Celem opracowania Zmiany PZPWŚ była aktualizacja i uszczegółowienie w zakresie przyszłego przestrzennego rozwoju MPL „Katowice”. W związku z powyższym za cel szczegółowy polityki przestrzennej województwa przyjęto „zapewnienie odpowiednich warunków prawnych i funkcjonalno-przestrzennych dla rozbudowy portu lotniczego oraz rozwoju funkcji ponadlokalnych obszaru około lotniskowego”. Cel ten wpisuje się w cele polityki przestrzennej określone w PZPWŚ, dotyczące dynamizacji i restrukturyzacji przestrzeni województwa oraz rozwoju ponadlokalnych systemów infrastruktury.

Cel 1: Dynamizacja i restrukturyzacja przestrzeni województwa

Cel ten jest skierowany przede wszystkim do obszarów wymagających wsparcia, które zostały dotknięte strukturalnymi zmianami przestrzennymi, do obszarów peryferyjnych o niskim potencjale rozwojowym, czy zdominowanych przez gospodarki niezdolne do innowacji i globalnej konkurencji, czyli tradycyjną gospodarkę rolną i przemysł.

Analiza projektów realizowanych w województwie śląskim wskazuje, że cel realizowany jest przez różnorodne działania wpisujące się w we wszystkie wyznaczone kierunki polityki przestrzennej.

Sieć osadnicza województwa śląskiego ma charakter policentryczny, który sprzyja realizacji celów rozwoju zrównoważonego całego regionu. Wspierany jest wielofunkcyjny rozwój obszarów. Mimo licznych działań niektóre obszary w dalszym ciągu zagrożone są marginalizacją. Są to obszary o najniższym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczym, obszary tracące swoje funkcje, wymagające szybkich działań restrukturyzacyjnych i rewitalizacyjnych oraz obszary o niskiej dostępności transportowej i tereny przygraniczne.

Ośrodki Aglomeracji Górnośląskiej i ośrodki subregionalne są ośrodkami organizacji usług publicznych o znaczeniu regionalnymi i krajowym, biegunami wzrostu w skali województwa i na ich podstawie budowana jest konkurencyjność regionu. Ośrodki te charakteryzuje wysoko rozwinięta przedsiębiorczość w tym sieć małych i średnich przedsiębiorstw usługowych i wytwórczych oraz nowoczesna struktura gospodarcza. Procesy rozwojowe na obszarach wiejskich rozprzestrzeniane są dzięki lokalnym centrom rozwoju. Ośrodki te skupiają funkcje i usługi dla ludności: edukacyjne, zdrowotne, związane z bezpieczeństwem, gospodarcze, administracyjne i kulturalne.

Tabela 1. Potencjalne lokalne centra rozwoju w powiatach ziemskich.

Powiat ziemski	Potencjalne lokalne centra rozwoju
Powiat będziński	Będzin
Powiat bielski	Czechowice – Dziedzice
Powiat bieruńsko-lędzki	Bieruń, Łędziny
Powiat cieszyński	Cieszyn
Powiat częstochowski	Poczesna, Koniecpol
Powiat gliwicki	Knurów, Pyskowice
Powiat kłobucki	Kłobuck
Powiat lubliniecki	Lubliniec
Powiat mikołowski	Mikołów
Powiat myszkowski	Myszków
Powiat pszczyński	Pszczyna
Powiat raciborski	Racibórz
Powiat rybnicki	Czerwonka - Leszczyny
Powiat tarnogórski	Tarnowskie Góry
Powiat wodzisławski	Wodzisław Śląski
Powiat zawierciański	Zawiercie
Powiat żywiecki	Żywiec

Źródło: Terytorializacja w kontekście Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego.

Obszary aglomeracji miejskich są obszarami aktywizacji gospodarczej – powstają inkubatory przedsiębiorczości, ośrodki promocji przedsiębiorczości, strefy aktywności gospodarczej, parki przemysłowe, technologiczne. Zarówno na obszarach miejskich jak i wiejskich restrukturyzacji podlegają placówki ochrony zdrowia, rozwija się infrastruktura edukacyjna (sale gimnastyczne, przedszkola, modernizacja szkół). Dla poprawy warunków inwestowania i bezpieczeństwa publicznego gminy realizują liczne projekty infrastrukturalne, głównie transportowe (budowa/przebudowa dróg gminnych i powiatowych, mostów, budowa chodników). Wobec tych zmian oraz zjawisk, które uwidaczniają się w przestrzeni, a są konsekwencją zmian globalnych, jak dezurbanizacja obszarów śródmiejskich, przejawiająca się m.in. depopulacją i dekapitalizacją zasobów budowlanych przy jednoczesnym rozlewaniu się miast (rozproszenie zabudowy i suburbanizacja), zajmowaniu dotychczas niezurbanizowanych terenów na cele usług, infrastruktury technicznej (m.in. transportowej) oraz silnej antropopresji na tereny atrakcyjne przyrodniczo konieczne jest dokonanie weryfikacji obszarów, które potrzebują wsparcia.

Województwo śląskie uległo przemianie z tradycyjnego regionu przemysłowego w region postindustrialny o dobrze rozwiniętym przemyśle z dominacją usług. W skali kraju Śląskie jest regionem wysokorozwiniętym, o PKB na poziomie 37 761 zł – PKB per capita¹, co daje mu 3 pozycję w kraju po województwie mazowieckim i wielkopolskim. Dynamiczny rozwój i stałe unowocześnianie tradycyjnych dziedzin gospodarki oraz wykreowanie nowych innowacyjnych gałęzi przyczyniają się do społeczno-gospodarczego rozwoju regionu. Województwo śląskie jest regionem o wysokim poziomie atrakcyjności inwestycji. W oparciu o istniejącą bazę naukowo - techniczną oraz wysoko wykwalifikowaną kadrę placówek naukowych i badawczo - rozwojowych dynamicznie rozwijają się zaawansowane technologie oraz takie dziedziny jak: informatyka, przemysł motoryzacyjny, przetwórstwo spożywcze czy wysokospecjalistyczne usługi. Wśród inwestorów zwraca uwagę duża liczba firm motoryzacyjnych na czele z fabryką samochodów GM OPEL w Gliwicach oraz FIAT AUTO POLAND w Tychach, które przyciągnęły szereg

¹ Dane za rok 2009

poddostawców produkujących na potrzeby motoryzacji. Koncentracja firm z branży motoryzacyjnej sprzyja powstawaniu klastra Silesia Automotive. Rozwija się branża lotnicza – powstał Bielski Park Technologiczny Lotnictwa, Przedsiębiorczości i Innowacji Sp. z o.o. Intensywnie rozwija się MPL Katowice w Pyrzowicach – obecnie 3 w Polsce pod względem liczby odprawionych pasażerów, zanotowano wzrost liczby pasażerów do ponad 2,5 mln w 2011 roku. Dla dynamizacji przestrzeni województwa istotne znaczenie miała intensywnie rozwijana Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna (patrz rozdział III podrozdział 3.5). Na Liście 500 Największych polskich przedsiębiorstw w 2012 r. znalazło się 46 firm z województwa śląskiego (3 miejsce w kraju ex aequo z dolnośląskim za województwem mazowieckim (215) i wielkopolskim (48).

We współpracy z województwem małopolskim organizowane jest Forum Nowej Gospodarki. Głównym celem Forum jest zbudowanie trwałej platformy wymiany myśli i doświadczeń na linii biznes, nauka, administracja i organizacje pozarządowe. Jest to miejsce szerokiej dyskusji wytyczającej kierunki rozwoju regionów i kraju w perspektywie nadchodzących lat i próba określenia optymalnych dróg dla rozwoju gospodarki. Działania uczestników Forum skupiają się także na wdrażaniu innowacji i specjalizacji w ramy środowiska biznesowego.

Duży nacisk kładzie się na dynamizację przestrzeni województwa poprzez rozwój turystyki, na co wskazują realizowane projekty i kampanie promocyjne. Powstają szlaki piesze, rowerowe, konne, tematyczne szlaki turystyczne, rozwijają się ośrodki sportów wodnych, infrastruktura związana z narciarstwem.

W 2011 r. została podniesiona ranga przykopalnianego osiedla robotniczego Nikiszowiec, poprzez wpisanie go przez Prezydenta RP na listę pomników historii. Szlak Orlich Gniazd – jedna z najbardziej znanych atrakcji województwa, został uznany Najlepszym Produktem Turystycznym Polski w konkursie na Złoty Certyfikat Polskiej Organizacji Turystycznej, doceniono rozwój w ostatnich latach, stopień otwartości na turystę oraz umiejętność „sprzedania” oferty produktu branży turystycznej. W ramach Święta Szlaku Zabytków Techniki organizowana jest Industriada – impreza promująca szlak z licznymi atrakcjami. Utworzono Szlak Kulinaryny „Śląskie Smaki”, który jest kolejnym regionalnym produktem turystycznym. Samorząd Województwa Śląskiego w 2012 r. zorganizował kampanię „Sezon na Śląskie” promującą trzy różne obszary regionu: beskidzki, jurajski i industrialny. Celem kampanii jest zachęcenie turystów do odwiedzenia województwa w okresie od września do listopada oraz skorzystania ze specjalnie przygotowanych pakietów weekendowych, które zapewniają atrakcyjne ceny w hotelach oraz zniżki na wiele atrakcji turystycznych.

Województwo śląskie zalicza się do obszarów, które często ulegają podtopieniom i powodziom, będących skutkiem wypadkowej zwiększonych opadów i zwiększonego tempa spływu powierzchniowego. Zwiększone tempo spływu powierzchniowego spowodowane jest zmianami użytkowania terenu – niekorzystnym wpływem zmniejszenia retencyjności obszarów południowych krańców województwa, co z kolei jest związane z osłabieniem zdrowotności lasów górskich, wzrastającym zurbanizowaniem tych terenów i szybkim przyrostem powierzchni nawierzchni nieprzepuszczalnych (drogi, parkingi, dachy, podwórka, powierzchnie magazynowe itp.). Wobec takich uwarunkowań, po ostatniej powodzi w 2010 r. zintensyfikowano działania projektowe podejmowane dla realizacji zabezpieczeń przeciwpowodziowych na terenach zalewowych, ale przewidywany czas realizacji to nawet 2016 r. Realizowane są także strategiczne elementy systemu transportowego.

Cel 2: Wzmocnienie funkcji węzłów sieci osadniczej

Cel ten odnosi się w sposób szczególny do aglomeracji miejskich w województwie śląskim, tj.: Aglomeracji Górnośląskiej, Rybnickiej, Częstochowskiej i Bielskiej. Aglomeracje te są podstawowymi elementami sieci osadniczej województwa, którą tworzy 1 369 miejscowości, w tym 71 miast. Aglomeracje, jako centra potencjalnych, kształtujących się wokół nich obszarów metropolitalnych są, zgodnie z PZPWŚ, predestynowane przede wszystkim do rozwoju i wzmocnienia funkcji metropolitalnych. Na układzie tych aglomeracji opiera się docelowy model sieci osadniczej województwa, który wymaga aktualizacji w kontekście wyników badań w zakresie dojazdów do pracy i do szkół, prowadzonych w Wydziale Planowania Strategicznego i Przestrzennego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego.

Jednym z podstawowych czynników rozwoju miast i ich obszarów funkcjonalnych są uwarunkowania demograficzne. Mając na uwadze to, że aż 78% ludności województwa śląskiego mieszka w miastach, w skali kraju wszelakie procesy zachodzące w miastach najbardziej uwidaczniają się właśnie w województwie śląskim. Współcześnie w miastach województwa śląskiego coraz bardziej uwidaczniają się procesy demograficzne i społeczne typowe dla wielu miast na terenie kraju, upodabniające je do wzorców zachodnioeuropejskich. Do procesów tych należy zmiana modelu rodziny – małodzieństwo rodzin, samotne rodzicielstwo, opóźnianie wieku zawierania małżeństw i rodzenia pierwszego dziecka, wzrost liczby jednoosobowych gospodarstw domowych, ubytek naturalny, malejąca dzietność, rozpad małżeństw, a także wydłużanie przeciętnego trwania życia, migracje wewnętrzne i zagraniczne. Badania wskazują na proces odchodzenia od tradycyjnych wartości rodzinnych na rzecz wartości indywidualnych i liberalnych. Obserwowane zmiany demograficzne związane ze starzeniem się społeczeństwa (zmniejsza się udział ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym na rzecz ludności w wieku poprodukcyjnym) oraz przenoszenie się ludności miejskiej do stref podmiejskiej istotnie wpływają na struktury miejskie. Szczególnie niepokoi fakt, że najmniej liczną grupą ludności jest ludność w wieku przedprodukcyjnym. Zmiany w strukturze ludności wg ekonomicznych grup wieku wskazują, że miasta znajdują się w stadium starzenia się demograficznego, charakterystycznym dla miast w Polsce. W większości miast obserwuje się proces postępującej depopulacji, co oznacza bezwzględny spadek liczby ludności. Zmniejszająca się liczba ludności w miastach sprawia, że miasta zaczynają się „kurczyć”, a problem ten dotyczy w sposób szczególny miast Aglomeracji Górnośląskiej. Jednocześnie „kurczeniu się” towarzyszy proces suburbanizacji, widoczny w południowej części województwa śląskiego. Obecnie tylko 3 miasta w województwie liczą ponad 200 tys. mieszkańców: Katowice (309,3 tys.), Częstochowa (235,8 tys.), Sosnowiec (215,3 tys.). Proces „kurczenia się” miast i suburbanizacji mają niekorzystny wpływ na przestrzeń, powodują zamieranie centrów miast, degradację przestrzeni publicznych oraz sprzyjają tendencji do segmentacji przestrzeni miejskich (powstawanie biednych osiedli mieszkaniowych, a także rozwój zamkniętych osiedli miejskich, tzw. gated communities).

Z analizy bazy danych projektów RPO WSL wynika, że cel ten jest realizowany głównie poprzez kierunek „Wspieranie rozwoju funkcji metropolitalnych”. Najliczniej realizowane są działania polegające na modernizacji i rozwoju urządzeń sportu i rekreacji oraz tworzeniu warunków przestrzennych dla rozwoju ośrodków kultury, nauki i szkolnictwa wyższego. W miastach realizuje się lub planuje budowę różnego rodzaju obiektów infrastruktury społecznej, w tym infrastruktury sportowej (m.in. hale widowiskowo-sportowe, boiska, kompleksy rekreacyjno-sportowe), kulturalnej (domy kultury, biblioteki), naukowo-dydaktycznej, rekreacyjno-turystycznej. Samorząd województwa dla rozwoju funkcji metropolitalnych podjął różnorodne

działania. Został zrealizowany projekt Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka – powstała nowoczesna biblioteka Uniwersytetu Śląskiego i Uniwersytetu Ekonomicznego. Aktualnie (październik 2012 r.) trwa realizacja inwestycji, wśród nich m.in. budowa nowej siedziby Muzeum Śląskiego w Katowicach, rozbudowa Filharmonii Śląskiej w Katowicach, przebudowa Wojewódzkiego Ośrodka Sportu i Rekreacji „Stadion Śląski”, modernizacja Hali Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Widowiskowo-Sportowego „Spodek”, budowa w Sosnowcu Centrum Dydaktyczno-Naukowego Neofilologii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, realizacja projektu „Nowe Gliwice” obejmującego rewitalizację terenów przemysłowych i powstanie nowego ośrodka akademickiego wraz z inkubatorem przedsiębiorczości. Rozwój specjalistycznych usług wyższego rzędu ma podstawowe znaczenie dla miast województwa i całego regionu, bo w przyszłości wyznaczą charakter i tempo rozwoju aglomeracji miejskich województwa. Rozwój aglomeracji miejskich nabiera stopniowo cech rozwoju metropolitalnego.

Dla realizacji tego celu, w tym w szczególności działań dotyczących kształtowania miast o wysokiej jakości architektury i przestrzeni publicznych Zarząd Województwa Śląskiego organizuje cykliczny konkurs pn.: „Najlepsza Przestrzeń Publiczna Województwa Śląskiego”, w którym nagradza i promuje najlepsze realizacje urbanistyczno-architektoniczne z obszaru województwa. Na tej podstawie obserwuje się wzrost świadomości potrzeby kształtowania przestrzeni publicznych, które są ważne zarówno z punktu widzenia społeczności lokalnej jak i wizerunku miasta na zewnątrz.

Inwestycje realizowane bądź planowane w ramach tego celu dotyczą także przebudowy, modernizacji, budowy dróg i kolei w ramach intensyfikacji międzynarodowych powiązań komunikacyjnych. W dalszym ciągu niedostateczne jest skomunikowanie miast aglomeracji z portem lotniczym MPL „Katowice” w Pyrzowicach. W 2009 roku podjęto jednak prace projektowe dotyczące budowy połączenia kolejowego MPL z miastami Aglomeracji Górnośląskiej. Pomimo tych działań funkcje metropolitalne potencjalnych metropolii wskazanych w PZPWŚ są słabo rozwinięte.

Podejmowane były także działania polegające na rewaloryzacji dzielnic śródmiejskich, współczesnych osiedli mieszkaniowych oraz rewitalizacji terenów zdegradowanych i przemysłowych w miastach. W wielu miastach, sporządza się programy rewitalizacji, wprowadza się odpowiednie zapisy do dokumentów planistycznych i podejmuje konkretne działania w przestrzeni publicznej polegające na rewitalizacji centrów miast, adaptacji zabytkowych obiektów, nadawaniu nowych funkcji terenom i obiektom przemysłowym. Przykładem tych działań jest rewitalizacja starówki w Bielsku-Białej, rewaloryzacja parków podjasnogórskich w Częstochowie czy adaptacja wieży ciśnień na cele turystyczno-rekreacyjne na terenie zabytkowej kopalni Ignacy w Rybniku. Działania te pozwolą na włączenie terenów przemysłowych i zdegradowanych do procesu odnowy przestrzennej struktur miejskich i wzrost atrakcyjności inwestycyjnej regionu.

W ramach kształtowania otwartych terenów zielonych dla rewitalizacji miejskich dzielnic opracowano także w 2006 r. Program Modernizacji Wojewódzkiego Parku Kultury i Wypoczynku im. Gen. Jerzego Ziętka.

Zdecydowanie najslabiej realizowany był kierunek „Kształtowanie struktur przestrzennych sprzyjających tworzeniu alternatywnych sposobów transportu w stosunku do samochodu i bardziej przyjaznych środowisku”.

Pomimo podejmowania licznych działań dla rozwoju miejskich obszarów funkcjonalnych, a także dla podnoszenia jakości przestrzeni tych obszarów i poprawy jakości życia ich mieszkańców, obserwuje się niekorzystne zjawiska.

Cel 3: Ochrona zasobów środowiska, wzmocnienie systemu obszarów chronionych i wielofunkcyjny rozwój terenów otwartych

Jest to cel, który obejmuje przede wszystkim tereny otwarte – tereny wiejskie i obszary objęte różnymi formami ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego.

W ramach obszarów i obiektów objętych formami ochrony przyrody na terenie województwa utworzonych zostało:

- 64 rezerваты przyrody (w tym: 47 leśnych, 4 florystyczne, 3 faunistyczne, 3 przyrody nieożywionej, 2 krajobrazowe, 2 krajobrazowo-leśne, 2 torfowiskowe i 1 wodno-leśny);
- 8 parków krajobrazowych;
- 13 obszarów chronionego krajobrazu;
- 9 stanowisk dokumentacyjnych;
- 79 użytków ekologicznych;
- 20 zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

Zgodnie z Decyzjami Komisji Europejskiej, Dyrektywami Ptasią i Siedliskową, oraz Rozporządzeniami Ministra Środowiska na terenie województwa wyznaczone zostały 42 obszary Natura 2000, a kolejnych 17 obszarów zostało zaproponowanych (przez Rząd RP, organizacje pozarządowe w ramach listy IBA² oraz w ramach Shadow List) do objęcia ochroną. Na obszarach „naturowych” ochronie podlega nie cały obszar, ale konkretne siedliska i gatunki, a formy i sposoby ochrony nie są z góry określone, ale elastycznie dostosowane do celu ochrony.

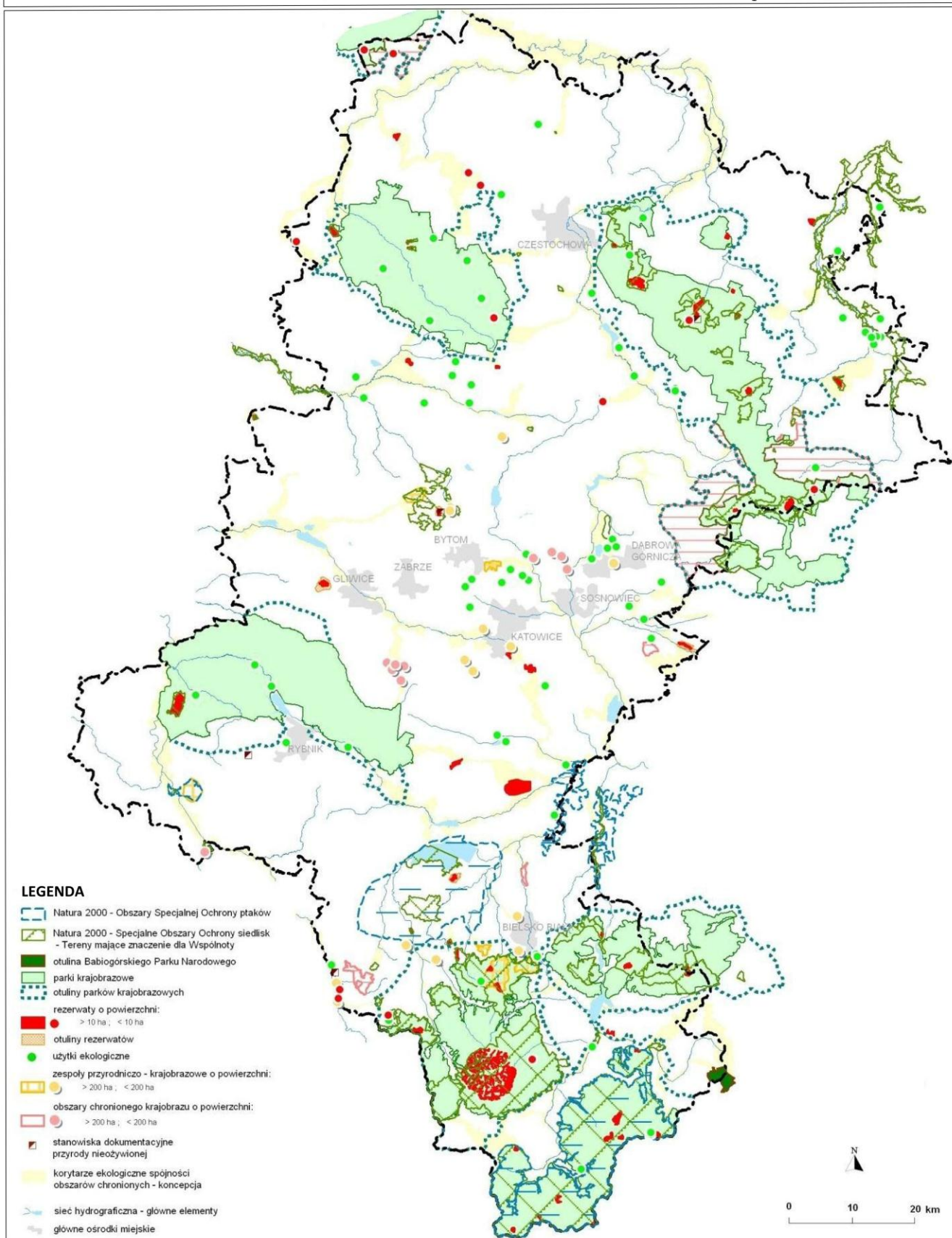
W 2012 r. rozpoczęła się realizowana przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Katowicach i Stowarzyszenie Zrównoważonego Rozwoju Śląska „Libra”, kilkumiesięczna kampania informacyjno – edukacyjna „Natura nie boli”. Doświadczenia wskazują, że świadomość, czym jest sieć Natura 2000, jakie są zasady ochrony obszarów ją tworzących i reguły inwestowania na tych terenach, jest niestety niska. Przekonania, że położenie w obszarze Natura 2000 jest równoznaczne z zahamowaniem lub nawet wstrzymaniem rozwoju gospodarczego było do tej pory źródłem szeregu nieporozumień.

Na obszarach Natura 2000 nie obowiązuje praktycznie żadna lista zakazów. Jedyną zasadą jest to, że nie można tam podejmować działań negatywnie wpływających na chronione gatunki roślin i zwierząt. Jest natomiast możliwość takiego inwestowania i rozwoju, który nie szkodzi przyrodzie. Kluczem do sukcesu, rozumianego, jako pogodzenie interesów chronionej przyrody i inwestorów poprzez dialog, wymianę informacji na każdym poziomie – między urzędnikami, społeczeństwem, ekologami oraz wszystkimi zainteresowanymi instytucjami. „Natura nie boli” to jedna z największych tego typu kampanii w Polsce. Jej celem jest zaprezentowanie Sieci Natura 2000 jako nowoczesnego i obowiązującego w całej Unii Europejskiej systemu, a jednocześnie obalenie funkcjonującego powszechnie przekonania, że na obszarach chronionych w jej ramach niemożliwe są inwestycje.

² Important Bird Areas

Mapa nr 5.

WYBRANE FORMY OCHRONY PRZYRODY WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

Źródło: Strategia Ochrony Przyrody Województwa Śląskiego do roku 2030

W skali województwa dane o zasobach przyrodniczych gromadzone są przez różne podmioty. Informacje te są jednak znacznie rozproszone i zróżnicowane pod względem formy. Przedstawiony stan rzeczy utrudnia wymianę, udostępnianie oraz wykorzystanie danych o środowisku w procesie efektywnego nim zarządzania. Niezbędne jest więc stworzenie standardów oraz zintegrowanego systemu gromadzenia danych, wymiany i udostępniania informacji o środowisku. W celu stworzenia i rozwoju regionalnego systemu informacji i baz danych o środowisku województwa śląskiego, w zakresie przyrody ożywionej i nieożywionej opracowany został projekt pn.: „Ogólnodostępna baza danych bio- i georóżnorodności województwa śląskiego – integralna część otwartego regionalnego systemu informacji przestrzennej, Biogeo-Silesia ORSIP”. W ramach projektu zostanie utworzona tematyczna baza danych przestrzennych o wybranych elementach środowiska przyrodniczego oraz aplikacje do tworzenia, aktualizacji i zarządzania bazą. Baza danych zostanie udostępniona w portalu dziedzinowym „Dziedzictwo przyrodnicze” w ramach Otwartego Regionalnego Systemu Informacji Przestrzennej Województwa Śląskiego (ORSIP). Portal umożliwi dostęp do danych przestrzennych i metadanych dla różnych grup użytkowników Intranetu i Internetu. Projekt obejmuje również działania o charakterze informacyjno-promocyjnym. Realizacja projektu zwiększy istotnie zakres informacji o środowisku udostępnianej organom administracji różnych szczebli, organom i służbom ochrony środowiska i przyrody oraz społeczeństwu. Efektem mają być długoterminowe korzyści społeczno – ekonomiczne. Planowany termin zakończenia projektu wyznaczony został na II połowę 2013 r. Projekt realizowany jest przy współpracy Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska oraz Śląskiego Centrum Społeczeństwa Informacyjnego i finansowany w ramach RPO WŚ na lata 2007 – 2013. Powstanie również podsystem i portal Dziedzictwo Przyrody Górnego Śląska, przeznaczony do gromadzenia i agregowania wszelkich informacji o środowisku naturalnym obszaru województwa śląskiego, ze szczególnym naciskiem położonym na obszary i obiekty cenne przyrodniczo (m.in.: poprzez wykorzystanie zbiorów danych powstałych w ramach projektu BIOGEO – SILESIA).

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Katowicach również przystąpiła do utworzenia innowacyjnego Systemu Informacji Geograficznej wraz z geoportalem form ochrony przyrody, jako jednego z regionalnych węzłów informacji przestrzennej (wdrożenie Dyrektywy INSPIRE). Projekt współfinansowany jest w ramach RPO WŚ na lata 2007-2013. Przedmiotem projektu jest wykonanie serwisu internetowego – Systemu Informacji Geograficznej (geoportalu) zawierającego kompleksową informację o lokalizacji form ochrony przyrody i obiektów cennych przyrodniczo na terenie województwa śląskiego. Dostęp do utworzonej bazy danych będzie ogólnodostępny za pośrednictwem internetu. Czas realizacji projektu wyznaczony został do końca 2012 r. Ważną grupą beneficjentów stanowić będą mieszkańcy województwa, którzy poprzez zwiększenie publicznego dostępu do informacji o środowisku poprawią swoją wiedzę i świadomość ekologiczną, jednostki samorządu terytorialnego oraz inwestorzy, którzy za pośrednictwem systemu pozyskają informacje stanowiące niezbędny element opracowań w zakresie ocen oddziaływania na środowisko, planowania przestrzennego i raportowania.

Z analizy projektów współfinansowanych ze środków UE wynika, że w ramach celu III PZPWŚ na terenie województwa zrealizowane zostało 516 projektów z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013 oraz 322 projektów finansowanych z innych źródeł. Projekty te w największej ilości wpisują się w kierunek „Ochrona zasobów środowiska”, są to między innymi budowa/rozbudowa kanalizacji sanitarnej i wodociągowej, przebudowa systemu ciepłowniczego, budowa i rozbudowa oczyszczalni ścieków, składowisk odpadów oraz ich rekultywacja, eliminacja i utylizacja azbestu, oraz poprawa jakości powietrza. Pojedyncze projekty

odnoszą się do kierunku „Racjonalne użytkowanie terenów o wysokich walorach środowiska i dużej atrakcyjności dla rozwoju rekreacji i turystyki”, są to m. in. budowa miejsc do celów rekreacyjno-sportowych przeznaczonych do użytku publicznego, zagospodarowanie zbiorników wodnych na cele rekreacyjne, budowa infrastruktury związanej z rozwojem rekreacyjnym i sportowym.

W kierunku „Wzmocnienie ekonomicznej siły i żywotności strukturalnie słabych obszarów wiejskich” odnotowuje się najmniej realizowanych projektów. Wśród nich znalazły się budowa, przebudowa oraz organizacja obiektów kultury, w tym między innymi: stworzenie centrum kultury, organizacja „Kuźni talentów muzycznych”.

Samorząd województwa podjął się kontynuacji Programu Aktywizacji Gospodarczej oraz Zachowania Dziedzictwa Kulturowego Beskidów i Jury Krakowsko Częstochowskiej z 2007 r., przystępując do jego kolejnej edycji „Owca Plus na lata 2010-2014”. Celem nadrzędnym była ochrona środowiska przyrodniczego i zachowanie bioróżnorodności wskazanych terenów, poprzez przywrócenie i utrzymanie wypasu owiec na wskazanych halach i polanach górskich oraz murawach kserotermicznych. Po dwóch latach realizacji Programu zaobserwowano zahamowanie sukcesji wtórnej, zwiększenie powierzchni terenów pastwiskowych i pogłowia owiec oraz częściową zmianę składu runi w kierunku odbudowy bioróżnorodności. Znacznie wzrosło zaangażowanie społeczności lokalnych w podtrzymywanie lokalnych tradycji i zwyczajów oraz zainteresowanie pasterstwem i czynną ochroną przyrody wśród turystów. Jednakże okres dwóch lat był zbyt krótkim okresem, by uzyskane w trakcie realizacji Programu efekty były trwałe. W celu podtrzymania, utrwalenia i poszerzenia, tak cennych osiągnięć Programu koniecznym stało się kontynuowanie podjętych działań przez kolejne lata.

W listopadzie 2012 r. Sejmik Województwa Śląskiego uchwalił „Strategię Ochrony Przyrody Województwa Śląskiego do roku 2030”. Dokument ten jest pierwszą w Polsce strategią regionalną, opracowaną zgodnie z zapisami Krajowej Strategii Ochrony i Zrównoważonego Użytkowania Różnorodności Biologicznej. Strategia ta wynika bezpośrednio ze Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020” i stanowi jej specjalistyczne rozwinięcie w dziedzinie ochrony przyrody i krajobrazu.

Cel 4: Rozwój ponadlokalnych systemów infrastruktury

Cel ten odnosi się przede wszystkim do powiązań komunikacyjnych i infrastrukturalnych podstawowych elementów sieci osadniczej województwa. Infrastruktura winna zapewnić podstawowe warunki rozwoju systemu społeczno-gospodarczego jako całości oraz pozostałych elementów gospodarki. Ważne jest więc stworzenie sieci połączeń autostradowych, dróg ekspresowych i krajowych, remont już istniejących dróg oraz podnoszenie ich standardu, co przyczyni się do zwiększenia dostępności i konkurencyjności województwa.

Realizacja zadań przyjętych w PZPWŚ ma wspierać rozwój obszarów metropolitalnych i zapewnić dobrą dostępność do węzłów sieci osadniczej, a przez to wspierać potencjalne inwestycje w obszarach strategicznych dla województwa. Podstawę wizji przestrzennego rozwoju województwa, określonej w PZPWŚ i Zmianie PZPWŚ, kształtują główne ciągi komunikacyjne, które łączą cztery aglomeracje miejskie, wzdłuż których rozwijają się pasma rozwoju. Są nimi autostrady A1 i A4 oraz drogi ekspresowe S1 i S69.

W zakresie najważniejszych inwestycji drogowych:

- A4 – zrealizowano w całości na obszarze naszego województwa;
- A1 – zrealizowano odcinek od węzła „Lotnisko” do Świerklan oraz odcinek węzeł „Mszana” – granica z Czechami;

- S1 – zrealizowano odcinki od Lotniska do Podwarpia i od Bielska - Białej na węzle „Krakowska” do Cieszyna;
- S69 – zrealizowano od węzła „Krakowska” w Bielsku - Białej do węzła „Mikuszowice” w Bielsku – Białej;
- DK 46 – zrealizowano obwodnicę Lublińca;
- DK 78 – zrealizowano obwodnicę Siewierza;
- DK 52 – znajduje się w fazie projektowej;
- DW 935 – zrealizowano częściowo w Żorach i na całej długości w gminie Suszec (w śladzie istniejącej), obwodnica Pszczyny znajduje się obecnie w fazie budowy, natomiast pozostałe odcinki w planach;
- DW 933 – znajduje się w fazie projektowej;
- DW 913 – planowana do modernizacji³;
- DTŚ – zrealizowano od Zabrza do Rudy Śląskiej, w realizacji na odcinku Zabrze – Gliwice.

Uzupełnienie infrastruktury drogowej województwa o wymienione wyżej, w wielu wypadkach strategiczne odcinki, oraz modernizacja istniejących dróg krajowych i wojewódzkich, przede wszystkim skróciły czasy przejazdów na głównych osiach komunikacyjnych województwa i poprawiły dostępność aglomeracji miejskich. Realizacja odcinka A1 do lotniska zapewnia poprzez połączenia lotnicze lepsze powiązanie województwa z krajem i zagranicą. Istniejące drogowe połączenia w kierunku południowym i wschodnim oraz planowane w kierunku północnym i zachodnim sprzyjają rozwojowi MPL „Katowice” w Pyrzowicach. Zgodnie z ustaleniami przyjętymi w Zmianie PZPWŚ rozbudowano terminal pasażerski, hangary i płyty postojowe, planuje się budowę nowej drogi startowej oraz Terminala Cargo wraz z drogą kołowania i płytą postojową Cargo.

Dostęp do linii kolejowej szerokotorowej (LHS) oraz bliskie położenie (w promieniu 10 km) dwóch autostrad A1 i A4 stwarza możliwość zorganizowania euroazjatyckiego centrum logistycznego z terminalem towarowym. Terminal Sławków od 2004 roku zrealizował wiele inwestycji na swoim terenie, w tym kontenerową suwnicę bramową, składowiska towarów, stanowiska przeładunkowe. Na przestrzeni kilku ostatnich lat wzrosło jego znaczenie w światowej spedycji. W 2012 r. rozpoczął się trzeci etap rozbudowy centrum logistycznego.

Nadal odczuwalne i wciąż narastające są skutki braku działań w zakresie modernizacji i rozbudowy infrastruktury kolejowej. W związku z powyższym Województwo Śląskie w roku 2010 utworzyło Sp. z o. o. Koleje Śląskie. W październiku 2011 roku na odcinkach Gliwice – Katowice – Częstochowa oraz Częstochowa – Katowice – Wisła Głębce wprowadzono kursy nowoczesnych składów, oferujących podróże o europejskim standardzie. Z dniem 09.12.2012 r. Spółka przejęła wszystkie trasy przewoźnika Przewozy Regionalne na obszarze województwa. Zły stan techniczny sieci na większości tras uniemożliwia obecnie rozwijanie odpowiednich prędkości. Modernizacja linii kolejowych (np. linii kolejowej C-E 65 i E 30 Zabrze – Katowice – Kraków) prowadzona jest w głównej mierze dzięki dofinansowaniu ze środków unijnych.

Z punktu widzenia sektorowej polityki transportowej Unii Europejskiej szynowy transport publiczny, jako przyjazny środowisku, posiada największe perspektywy rozwoju. Istnieje więc szansa, iż nadal wspierane będą tak niezbędne w naszym województwie inwestycje mające na celu szeroko rozumianą modernizację transportu szynowego (kolejowego i tramwajowego). W okresie

³ Zgodnie z ustaleniami Zmiany PZPWŚ.

od 2004 r. zmodernizowano i nadal modernizuje się linie tramwajowe (np. nr 6, 41 relacji Katowice – Bytom). Niestety także i w tym przypadku konieczna jest gruntowna wymiana taboru i torowisk na większości istniejących linii.

W związku z rozwojem komunikacji konieczne jest podjęcie działań w celu tworzenia zintegrowanego transportu zbiorowego i kombinowanego, obejmującego transport drogowy, kolejowy, lotniczy czy rzeczny, a także utworzenie centrów przesiadkowych dla różnych form transportu. Zarówno PZPWS jak też KPZK 2030 zakładają stworzenie zintegrowanego multimodalnego systemu transportowego, niestety kryzys może spowodować, iż realizacja inwestycji będzie rozciągnięta w czasie. Należy jednak pamiętać, iż brak odpowiednich rozwiązań w zakresie transportu publicznego sprzyja niekontrolowanej kongestii.

Rozwój transportu wodnego z wykorzystaniem Odry, przy obecnej recesji nie jest konkurencyjny. Żeglowność na rzece może zostać przywrócona jedynie przy podjęciu dalekosiężnych i bardzo kosztownych inwestycji, w tym głównie budowy kanału Odra – Łaba – Dunaj (KPZK 2030).

W województwie skupionych jest najwięcej źródeł wytwarzania energii elektrycznej i sieci przesyłowych w kraju, które zapewniają dostawę energii elektrycznej w ilościach gwarantujących pokrycie potrzeb całego regionu i posiadają możliwości eksportowe. W związku z powyższym nie wskazano zadań o znaczeniu ponadlokalnym z zakresu energetyki.

Sieć gazociągów wysokiego ciśnienia stanowiąca fragment systemu krajowego jest nierównomiernie rozmieszczona na terenie województwa i wymaga rozbudowy. Wśród zadań o znaczeniu ponadlokalnym wskazanych w PZPWS zrealizowano odcinek gazociągu wysokoprężnego śr. 500 Lubliniec – Częstochowa.

Dla rurociągu paliwowego Boronów – Trzebinia opracowano Koncepcję Programowo – Przestrzenną (obecnie zlecana jest szczegółowa koncepcja).

Jednym z elementów wsparcia dywersyfikacji źródeł energii jest zwiększenie wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych: energii wiatru, wykorzystania biomasy i biogazu oraz energii geotermalnej. Obecnie jest to niewielki procent energii ogólnie wytwarzanej w województwie (nie przekracza 2%). Zgodnie z założeniami KPZK 2030 do roku 2020 należy je zwiększyć co najmniej do 15 % ogólnie wytwarzanej energii. W związku z powyższym, sieć przesyłowa i dystrybucyjna, powinna zostać przystosowana do odbioru energii ze źródeł rozproszonych.

W gminach wiejskich Województwa Śląskiego zauważyć można znaczny rozwój sieci kanalizacji sanitarnej i systemu wodociągów za sprawą wykorzystania środków unijnych.

Rozwój sieci kanalizacji sanitarnej realizowany jest w ramach aktualizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych, który zawiera wykaz aglomeracji i niezbędnych przedsięwzięć w zakresie budowy, rozbudowy lub modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych oraz budowy i modernizacji zbiorczych systemów kanalizacyjnych, jakie należy zrealizować w tych aglomeracjach w terminie do końca 2015 r.

Cel 5: Stymulowanie innowacji w regionalnym systemie zarządzania przestrzenią

W województwie śląskim podejmuje się innowacyjne działania związane z nowoczesnym podejściem do rozwoju ekonomicznego, społecznego i przestrzennego. Największym wyzwaniem dla polityki miejskiej regionu jest metropolizacja aglomeracji miejskich regionu, w tym wypromowanie Aglomeracji Górnośląskiej jako liczącego się w Europie Środkowej obszaru metropolitalnego. W związku z tym jednym z kierunków przyjętych dla realizacji przedmiotowego celu jest wykreowanie i rozwój obszarów metropolitalnych. Obszary miejskie wykazują największą

zdolność do kreowania wzrostu gospodarczego i dlatego są w centrum zainteresowania polityki przestrzennej kraju, określonej w koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030) i polityki regionalnej zdefiniowanej w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020 (KSRR 2010 – 2020). Szczególnie ważne jest to z punktu widzenia województwa śląskiego – najbardziej zurbanizowanego wśród województw. Wymienione dokumenty tworzą ramy dla prowadzenia polityki rozwoju miast. W Ministerstwie Rozwoju Regionalnego trwają prace nad Krajową Polityką Miejską, która ma uszczegółowić powyższe dokumenty strategiczne w kontekście rozwoju miast oraz wyznaczyć obszary metropolitalne. Wobec tego Zarząd Województwa Śląskiego w dniu 9 sierpnia 2011 roku przystąpił do opracowania „Koncepcji Regionalnej Polityki Miejskiej”. Dokument ten jest w fazie realizacji, dopiero przyjęcie dokumentu krajowego pozwoli na opracowanie tej koncepcji dla regionu.

W 2007 r. 14 gmin Aglomeracji Górnośląskiej utworzyło związek międzygminny – Górnośląski Związek Metropolitalny Metropolia Silesia. GZM od 2009 r. corocznie organizuje konferencję „Od miasta do metropolii – drogi rozwoju Europy”, upowszechniając ideę metropolitalności, poruszając kwestie kierunków rozwoju metropolii, jakości życia w metropolii w kontekście miejskich przestrzeni publicznych i terenów zieleni czy zarządzania metropoliami.

W 2010 r. zapoczątkowano projekt Design Silesia, który ma na celu przybliżenie beneficjentom tematu designu oraz zachęcenie do wdrażania innowacji. Design wpływa pozytywnie na przemianę jakości przestrzeni publicznej i usług, wpływa na wzrost innowacyjności regionu i odpowiada na oczekiwania społeczne. Główny Instytut Górnictwa w partnerstwie z uczelniami: Politechniką Śląską i UE w Katowicach zrealizował projekt „Wyzwania zrównoważonego użytkowania terenu na przykładzie województwa śląskiego – scenariusze 2050”. Głównym celem projektu jest wsparcie strategii przestrzennego zagospodarowania regionu i subregionów oraz wykreowanie narzędzi tworzenia i realizacji polityki rozwoju regionalnego poprzez systemowe powiązanie przewidywania rozwoju społeczno-gospodarczego z nowym użytkowaniem terenu i kształtowaniem ładu przestrzennego w perspektywie roku 2050. Projekt przyczyni się do kształtowania harmonijnej struktury przestrzennej oraz zrównoważonego rozwoju społeczno – gospodarczego województwa śląskiego.

Obecnie realizowana jest 3 edycja projektu „Zarządzanie, wdrażanie i monitorowanie Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego” ze środków EFS POKL 2007 – 2013. Jest podstawowym instrumentem rozwoju innowacyjnego i protechnologicznego regionu, którego celem jest budowa systemu edukacji, promocja innowacji, zintegrowanie środowisk nauki, badań, przemysłu oraz samorządów, a także wymiany doświadczeń pomiędzy nauką a biznesem. W Katowicach organizowana jest jedna z najważniejszych imprez gospodarczych w Europie Centralnej – Europejski Kongres Gospodarczy – trzydniowy cykl debat, spotkań i wydarzeń towarzyszących z udziałem gości z Polski i z zagranicy. Został uznany za forum jednej z najbardziej reprezentatywnych dyskusji o przyszłości Europy. Tematyka dyskusji obejmuje najbardziej istotne kwestie dla rozwoju społeczno-gospodarczego Europy, także problemy przestrzenne, w tym zagadnienie metropolii.

Wspierane są studia i badania niezbędne do prowadzenia innowacyjnej polityki rozwoju regionalnego. Poza wspomnianymi wcześniej opracowaniami, dla rozwoju województwa i stymulowania innowacji opracowano liczne strategie rozwoju, m.in. Strategia Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego do roku 2015 (z 2009 r.) czy Regionalna Strategia Innowacji na lata 2003-2013 (z 2003 r.). 5 kwietnia 2012 r. Zarząd Województwa przyjął Założenia Strategii Rozwoju Systemu Transportu Województwa Śląskiego. Obecnie Strategia Rozwoju Systemu Transportu jest w fazie konsultacji. Jej celem jest stworzenie efektywnego systemu transportu

umożliwiającego sprawne przemieszczenie się mieszkańców regionu przy zachowaniu wysokiej jakości usług.

Samorząd województwa realizuje przedmiotowy cel także poprzez organizację wspomnianego wcześniej corocznego konkursu „Najlepsza Przestrzeń Publiczna Województwa Śląskiego” dla promowania wysokiej jakości przestrzeni publicznych województwa oraz konkursu „Piękna Wieś Województwa Śląskiego”, którego celem jest wspieranie rozwoju wsi poprzez pobudzanie aktywności gospodarczej, kształtowanie ładu przestrzennego oraz pielęgnowanie środowiska naturalnego.

W 2005 r. samorząd województwa podjął zagadnienie możliwości pozyskiwania i wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych. W ramach opracowania metody programowania i modelowania systemów wykorzystania odnawialnych źródeł energii na terenach nieprzemysłowych województwa śląskiego, wraz z programem wykonawczym dla wybranych obszarów województwa opracowany został projekt „Program wykorzystania odnawialnych źródeł energii na terenach nieprzemysłowych województwa śląskiego”.

W odpowiedzi na zapotrzebowanie na nowoczesne narzędzie informatyczne integrujące różne obszary i poziomy wiedzy oraz informacje w zakresie efektywnego planowania przestrzennego i zarządzania terenami poprzemysłowymi w ramach RPO WŚ 2007 – 2013. Celem projektu jest poprawa systemu zarządzania środowiskiem w województwie śląskim, integracja działań na rzecz zrównoważonego rozwoju oraz powszechny i nieodpłatny dostęp społeczeństwa do informacji o środowisku. Realizowany jest także projekt „Wdrożenie Dyrektywy INSPIRE poprzez utworzenie innowacyjnego Systemu Informacji Geograficznej wraz z geoportalem form ochrony przyrody jako jednego z regionalnych węzłów informacji przestrzennej”, którego celem jest umożliwienie pozyskiwania danych o stanie cennych elementów środowiska naturalnego, w tym elementów przyrodniczych.

Cel 6: Rozwój współpracy międzyregionalnej w zakresie planowania przestrzennego

Jednym z celów polityki przestrzennej województwa jest rozwijanie współpracy regionalnej zarówno z województwami ościennymi, sąsiednimi regionami na terenie Republiki Czeskiej i Słowackiej jak i regionami partnerskimi w Unii Europejskiej. Głównymi formami aktywności województwa jest sporządzanie wspólnych opracowań strategicznych i planistycznych oraz uczestnictwo i organizacja spotkań, konferencji z zakresu zagospodarowania przestrzennego. Województwo śląskie współpracuje z województwem małopolskim, a efektem wspólnych działań władz obu regionów jest porozumienie w sprawie podjęcia prac nad „Strategią dla Rozwoju Polski Południowej w obszarze województwa małopolskiego i śląskiego. Obecnie projekt Strategii jest na etapie konsultacji społecznych. Przedstawiciele województwa uczestniczą w spotkaniach zespołów i grup roboczych opracowujących strategie i studia dla pogranicza polsko-czeskiego i polsko-słowackiego.

W ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2007 – 2013 realizowany jest Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska i Program Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka. Projekty współpracy transgranicznej obejmują takie podstawowe dziedziny współpracy jak: poprawa dostępności komunikacyjnej, gospodarka, rozwój turystyki, ochrona środowiska, energetyka i zapobieganie zagrożeniom oraz wspieranie współpracy społeczności lokalnych.

Województwo śląskie współpracuje z 16 europejskimi regionami partnerskimi z 13 krajów: Region Nord – Pas de Calais (Francja), Kraj Związkowy Północna Nadrenia – Westfalia (Niemcy),

Obwód Lwowski (Ukraina), Kraj Morawsko-Śląski (Czechy), Obwód Czerniowiecki (Ukraina), Region Walii (Wielka Brytania), Samorządowy Kraj Łtyliński (Słowacja), Kraj Związkowy Styrii (Austria), Autonomiczny Region Asturii (Hiszpania), Region Zachodniej Gotalandii (Szwecja), Departament Dolnego Renu (Francja), Okręg Suczawa (Rumunia), Województwo Borsod – Abauj – Zemplen (Węgry), Region Walonii (Belgia), Obwód Doniecki (Ukraina), Adżarska Republika Autonomiczna (Gruzja) oraz z Prowincją Liaoning w Chinach. Głównym obszarem współpracy z regionem Nord – Pas de Calais jest wymiana doświadczeń i ekspertów w zakresie trwałego przekształcania obszarów oraz realizacja projektów współpracy w takich dziedzinach jak: rozwój ekonomiczny, transport publiczny, badania i innowacje.

Szczególnie ważne są kontakty z regionem Nadrenia Północna – Westfalia, w którym znajduje się Zagłębie Ruhry. Szczególne relacje wynikają z tego, że obie aglomeracje Zagłębie Ruhry i Górny Śląsk mają taką samą genezę – rozwinęły się jako aglomeracje przemysłowo-górnictwa oparte na wydobywaniu węgla kamiennego i przekształcają swoją gospodarkę, opierając ją w coraz większym stopniu na wiedzy, innowacyjności i usługach. Ich współpraca jest bardzo pożądana ze względu na wiele strukturalnych podobieństw i problemów oraz wspólne priorytety, m.in. rozwój funkcji metropolitalnych. Oba regiony stanęły w obliczu społecznych następstw spadku znaczenia górnictwa i przemysłu stalowego w gospodarce. Wieloletnie uzależnienie rozwoju tych regionów od wydobywania węgla i przemysłu skutkuje degradacją środowiska przyrodniczego i występowaniem zagrożeń charakterystycznych dla obu tych regionów, nie spotykanych w innych częściach kraju.

Współpraca z tym regionem obejmuje głównie dziedzinę zagospodarowania przestrzennego, rozwoju miast, energii, ochrony środowiska, gospodarki i rolnictwa. Polega na przekazaniu doświadczeń Północnej Nadrenii – Westfalii w zakresie zagospodarowania przestrzennego, rozwoju miast w sytuacji restrukturyzacji gospodarki i rozwoju regionalnego (obszary metropolitalne), wymianę doświadczeń i wzajemne wsparcie w zakresie rozwoju odnawialnych źródeł energii, metod przyjaznego środowiska wytwarzania i efektywnego wykorzystania energii, wymianę doświadczeń w obszarze poprawienia efektywności wykorzystania pierwotnych źródeł energii, w tym w szczególności czystych technologii węglowych, wymianę informacji na temat nowoczesnych strategii i technologii w zakresie ochrony środowiska, wymianę doświadczeń w zakresie ochrony gruntów oraz rekultywacji starych hałd odpadów, zagospodarowania i ekologicznego przekształcania terenów poprzemysłowych. Promuje się policentryczny rozwój sieci osadniczej realizujący koncepcję Euroregionu Śląsko-Krakowskiego.

Podsumowanie raportu

- Ogólnie wszystkie cele PZPWS są realizowane poprzez podejmowanie licznych działań, których przykłady podano w analizie celów;
- realizuje się działania skierowane do różnego rodzaju obszarów, zarówno tych wymagających wsparcia m.in. z powodu niskiego poziomu rozwoju jak i obszarów dynamicznego rozwoju, gdzie wspierane są funkcje metropolitalne;
- realizowane zadania (m.in. rozwój kultury, nauki i szkolnictwa wyższego, innowacji) sprzyjają przemianie charakteru województwa z typowo przemysłowego opartego na przemyśle ciężkim w województwo postindustrialne, nowoczesne z dominacją usług, innowacyjnego przemysłu, w którym rozwija się społeczeństwo informacyjne i gospodarka oparta na wiedzy;
- obszary aglomeracji miejskich są obszarami aktywizacji gospodarczej, a tereny wiejskie podlegają rozwojowi wielofunkcyjnemu;

- gminy wykazują się dużą aktywnością w zakresie realizacji zadań infrastruktury społecznej (obiekt sportowe, edukacyjne), technicznej (w tym transportowej) oraz projektów nastawionych na zachowanie wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego;
- dynamika zmian w sferze demograficznej, społecznej i gospodarczej sprawia, że konieczne jest dokonanie weryfikacji obszarów wymagających wsparcia oraz aktualizacja kierunków działań zapisanych w planie;
- zwiększyła się świadomość społeczna konieczności podnoszenia wiedzy w zakresie ochrony przyrody/edukacji ekologicznej (szkolenia/akcje promocyjne);
- w związku z zapotrzebowaniem społecznym na dostęp do informacji o charakterze przestrzennym powstają ogólnodostępne bazy danych udostępniane w geoportalach;
- kluczowe z punktu widzenia bezpieczeństwa jest przyspieszenie prac dotyczących projektów zabezpieczeń przeciwpowodziowych na terenach zalewowych;
- niezwykle ważne dla zurbanizowanego województwa śląskiego są trwające prace nad opracowaniem dokumentu p. n.: „Koncepcja Regionalnej Polityki Miejskiej” skierowanego do miast;
- konieczne jest podjęcie działań w celu tworzenia zintegrowanego multimodalnego systemu transportowego, a także utworzenie centrów przesiadkowych dla różnych form transportu (obecnie sporządzana jest „Strategia Rozwoju Systemu Transportu Województwa Śląskiego”);
- istotne jest wzmacnianie współpracy regionalnej zarówno z województwami ościennymi, sąsiednimi regionami na terenie Republiki Czeskiej i Słowackiej jak i regionami partnerskimi w Unii Europejskiej;
- do podjęcia niektórych działań związanych z planowaniem przestrzennym, a wynikających z KPZK 2030 niezbędne jest określenie uwarunkowań prawnych szczebla krajowego (np. obszary funkcjonalne).

WNIOSKI KOŃCOWE

Podsumowując poszczególne części OOPZPWŚ – 2013 można sformułować następujące wnioski, stanowiące jednocześnie ocenę PZPWŚ wraz z jego Zmianą:

- Przyjęcie nowego paradygmatu polityki zintegrowanego planowania rozwoju oraz nowelizacja aktów prawnych odnoszących się do planowania przestrzennego wraz z powierzeniem ministrowi właściwemu do spraw rozwoju regionalnego kompetencji w zakresie planowania regionalnego stanowią nowe podejście do planowania regionalnego;
- Wdrożenie krajowej polityki przestrzennej, której wyrazem jest KPZK 2030 implikuje zmiany w zakresie polityki przestrzennej na szczeblu regionalnym. Zmianę PZPWŚ rozumieć należy także jako podjęcie działań zmierzających do usprawnienia wdrażania ustaleń KPZK 2030;
- Utrata aktualności zapisów PZPWŚ - niektóre spośród wskazanych w PZPWŚ i Zmianie PZPWŚ zadań i inwestycji o znaczeniu ponadlokalnym zostały już zrealizowane. Uzasadnionym więc wydaje się ich wykreślenie z listy zadań i inwestycji celu publicznego. Natomiast niektóre zadania i inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym wskazane w PZPWŚ nie mają określonego ostatecznego przebiegu, a ich realizacja nie stanowi priorytetowego zadania polityki krajowej, dlatego uzasadnionym wydaje się ich

wykreślenie z listy zadań i inwestycji celu publicznego (nie oznacza to pełnego wykreślenia z zapisów PZPWŚ);

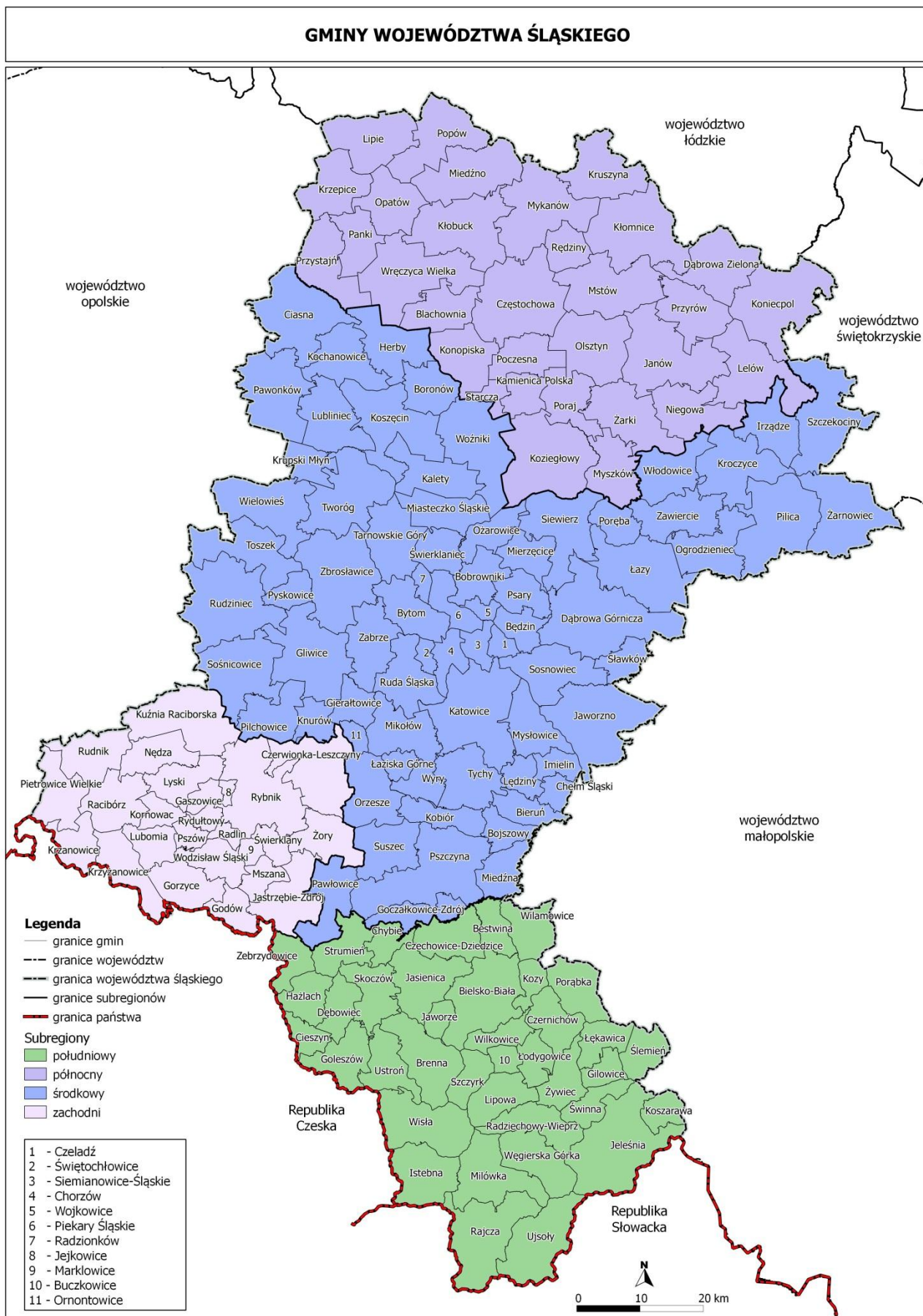
- Postępuje proces depopulacji województwa śląskiego, szczególnie w subregionie śródkowym i miastach subregionalnych pozostałych subregionów, przeciwdziałanie zauważalnej tendencji depopulacji stanowić winno obszar poszukiwania działań strategicznych i planistycznych;
- Nadal postępuje proces suburbanizacji, pomimo przyjętych w PZPWŚ zasad i kierunków polityki przestrzennej odnoszących się do zahamowania procesu „rozlewania się miast” i koncentracji zabudowy, niezbędne jest wypracowanie nowych zasad polityki przestrzennej.

WNIOSEK GENERALNY

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO WYMAGA AKTUALIZACJI WYNIKAJĄCEJ M. IN. Z KONIECZNOŚCI:

- **UWZGLĘDNIENIA USTALEŃ KONCEPCJI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU 2030;**
- **SYSTEMOWEGO PODEJŚCIA DO OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH W TYM OBSZARÓW PROBLEMOWYCH;**
- **SYSTEMOWEGO PODEJŚCIA DO KONCEPCJI UKŁADU TRANSPORTOWEGO;**
- **SYSTEMOWEGO PODEJŚCIA DO PLANOWANIA W UKŁADZIE SUBREGIONALNYM.**

Mapa nr 6

Źródło: opracowanie własne na podstawie Państwowego Rejestru Granic (PRG).